

Eveliina Rautiainen

YKSINTULLEEN ALAIKÄISEN TURVAPAIKANHAJIJAN EDUSTAMINEN

YKSINTULLEEN ALAIKÄISEN TURVPAIKANHAJIJAN EDUSTAMINEN

Eveliina Rautiainen
Opinnäytetyö
Kevät 2017
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma, Tradenomi

Tekijä(t): Eveliina Rautiainen

Opinnäytetyön nimi: Yksintulleen alaikäisen turvapaikanhakijan edustaminen

Työn ohjaaja: Pentti Seppänen

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Kevät 2017

Sivumäärä: 32 + 2

Tämän opinnäytetyön aiheena on yksintulleen alaikäisen turvapaikanhakijan edustaminen. Opinnäytetyössä tutkittiin edustajien työn lisäksi myös edustajajärjestön toimintaa ja sen kehittymistä, sekä edustettavan lapsen edun toteutumista. Lisäksi pyrittiin löytämään konkreettisia kehitysideoita, joilla edustajajärjestön sekä edustajien toimintaa voitaisiin parantaa niin, että se palvelisi kaikkia osapuolia parhaiten myös pakolaiskriisin kaltaisissa poikkeustilanteissa.

Tietoperustana käytettiin aiheeseen liittyvää voimassaolevaa lainsäädäntöä, viranomaisohjeita, uutisia ja artikkeleita sekä aikaisemmin aiheesta tehtyjä tutkimuksia. Tietoperusta koottiin koskemaan tärkeimpiä aihepiirejä, kuten turvapaikkamenettelyä, alaikäistä turvapaikanhakijaa, lapsen etua sekä edustajan työtä ja edustajajärjestöä. Tutkimus rajattiin koskemaan ainoastaan Oulun seudun edustajia ja vastaanottokeskuksia ja aihe rajoittui edustajan työhön turvapaikkaprosessin aikana. Työ myönteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen rajattiin pois.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena haastatteleamalla sekä turvapaikanhakijoiden edustajia, että myös edustajien kanssa yhteistyötä tekeviä vastaanottokeskuksissa ja/tai ryhmäkohteissa työskenteleviä sosiaalityöntekijöitä. Haastattelu toteutettiin sähköpostitse lähetetyllä kyselyllä toukokuussa 2017.

Haastattelussa nousi esiin tiettyjä epäkohtia liittyen rekrytointiin ja ohjeistukseen mutta kaiken kaikkiaan edustajajärjestöön ja sen toimintaan oltiin suhteellisen tyytyväisiä. Haastattelulla saadut kehitysideat koskivat esiin tulleita epäkohtia kuten, että edustajan työtä aloittaessa olisi saanut olla enemmän ohjeistusta ja lisäksi tietynlaista tukiverkkoa prosessin aikana kaivattiin.

Jatkotoimenpiteinä voitaisiin suorittaa tarkempaa kyselyä siitä, millaiseksi edustajajärjestöä voitaisiin kehittää ja miten tämä käytännössä onnistuisi. Jatkotutkimuksena voitaisiin tehdä tutkimus, jossa selvitettäisiin edustettavien mielipidettä edustajatoiminnasta. Tutkimuksessa voitaisiin tarkastella sekä 2000-luvun alussa Suomeen ilman huoltajaa saapuneiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden edustamista että pakolaiskriisin aikaista tai sen jälkeistä edustamista.

Asiasanat: Alaikäinen turvapaikanhakija, turvapaikkamenettely, edustaja, edustajajärjestö

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Business Economics, Option of Law and Administration

Author(s): Eveliina Rautiainen

Title of thesis: Representing of underaged asylum seeker without guardian

Supervisor(s): Pentti Seppänen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2017 Number of pages: 32 + 2

This thesis deals with representing of underaged asylum seeker who has arrived without a guardian. The purpose of this thesis was studied how the representative organisation operates, how attention is paid to the advantage of the child and how the representing comes true equally. Furthermore, an attempt was made to find concrete development ideas which could be used to improve the representative organisation and representatives' action so that it would serve all the parties also in the crises best.

Theoretical background is firstly based on consolidated legislation and preliminary works of the law. News and articles and studies that have been done from the subject earlier were used also as an information foundation. Qualitative methods were used as research methods in this thesis.

The study was marked off to touch the representatives and the reception centres only in Oulu area and the subject was restricted during the asylum process to the representative's work. The work after an affirmative asylum decision was marked off.

The study was carried out as a qualitative study by interviewing the both the asylum-seekers' representatives and cooperating with the representatives social workers also who work in the reception centres and/or group homes. The interview was carried out with sent inquiry by e-mail in May 2017.

In the interview certain disadvantages rose out to recruiting and instructions joining but on the whole it was been relatively satisfied to a representative organisation and its operation. With the interview the development ideas applied mainly to the disadvantages which had emerged, when beginning the representative's work, there would have been allowed to be more instructions and a certain kind a support network during the process was also wanted.

Keywords: Underaged asylum seeker who has arrived without a guardian, representing, representing organisation

SISÄLLYS

LYHENNELUETTELO	6
1 JOHDANTO	7
2 TURVAPAIKANHAKIJA JA TURVAPAIKKAMENETTELY	8
2.1 Turvapaikanhakija	8
2.2 Maahan saapuminen	8
2.3 Turvapaikkamenettely	10
3 YKSINTULLUT ALAIKÄINEN TURVAPAIKANHAKIJA.....	13
3.1 Ilman huoltajaa Suomeen saapunut alaikäinen turvapaikanhakija	13
3.2 länmääritys.....	14
3.2.1 Oikeuslääketieteellinen tutkimus.....	15
4 EDUSTAJA JA EDUSTAJAN TEHTÄVÄT TURVAPAIKKAPROSESSISSA.....	17
4.1 Taustaa edustajajärjestelmään.....	17
4.2 Edustajan toimenkuva	18
4.3 Edustajan valinta ja määrääminen	18
4.4 Edustajan kelpoisuus	19
4.5 Edustajan tehtävät.....	20
4.6 Edustajan vapautuminen tai tehtävän lakkaaminen	21
5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	23
5.1 Tutkimusmenetelmä	23
5.2 Haastattelun toteutus	23
5.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	24
6 TUTKIMUSAINEISTON ALANYSOINTI JA TUTKIMUSTULOKSET	26
6.1 Tutkimustulokset	26
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	29
8 OMA POHDINTA.....	30
LÄHTEET.....	31
LIITTEET	33

LYHENNELUETTELO

UIKL	Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301
HE	Hallituksen esitys

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on yksintulleen alaikäisen turvapaikanhakijan edustaminen. Alaikäisestä ilman huoltajaa Suomeen saapuneesta turvapaikanhakijasta on tehty aikaisemmin opinnäytetöitä ja tutkimuksia, mutta lähinnä vain turvapaikkamenettelyä koskevalta osalta. Oma työni pyrkii paneutumaan turvapaikkamenettelyn aikana tapahtuvaan lapsen edustajan työhön. Lisäksi työt ja tutkimukset on tehty ennen koko Eurooppaa koetelleen pakolaiskriisin puhkeamista. Opinnäytetyöni aihe liittyy näin ollen varsin ajankohtaiseen sekä poikkeukselliseen tapahtumaan, jollaista ei aikaisemmin ole Suomessa koettu. Pakolaisaallon saavuttua Suomeen vuonna 2015, turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi vuodesta 2013 lähes kymmenkertaiseksi. Yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä sen sijaan lähes 20 kertaistui. Kiinnostus aihetta kohtaan heräsi kesällä 2015, kun pakolaiskriisin vaikutukset varsinaisesti alkoivat näkyä Suomessa, ja uutisointi sekä yleinen keskustelu pakolaiskriisistä ja sen mahdollisista vaikutuksista levisi. Edustaminen tuli tällöin ensi kertaa tietoisuuteeni, ja hämmästyin kuinka vähän aiheesta sekä edustajajärjestön toiminnasta löytyi olemassa olevaa tietoa.

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda lukijalle kokonaiskuva yksintulleen alaikäisen turvapaikkamenettelystä sekä edustajan toimenkuvasta ja tehtävistä turvapaikkaprosessin aikana. Opinnäytetyössä keskitytään nimenomaan turvapaikkaprosessin aikaiseen edustamiseen. Tutkimuksen ulkopuolelle on jätetty turvapaikan saaneiden alaikäisten edustaminen.

Tutkimusongelmat opinnäytetyössä ovat ”Miten edustajajärjestö toimii?”, ”Miten lapsen etu voidaan turvata pakolaiskriisin tapaisissa poikkeustilanteissa?”, ”Miten turvataan yhdenvertainen edustaminen lapselle?”, ja ”Miten edustajajärjestön toimintaa tulisi kehittää?”.

Opinnäytetyön teoria pohjautuu pitkälti voimassa olevaan lakiin ja lain esitöihin, mutta myös aihetta käsitteleviin artikkeleihin ja raportteihin sekä viranomaisohjeisiin. Keskeisimpiä lähteitä opinnäytetyössä ovat ulkomaalaislaki, laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja lastensuojelulaki sekä maahanmuuttoviraston ohjeet ja tilastot.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Tutkimus toteutetaan haastattelun avulla, jossa pyritään selvittämään sekä vastaanottokeskusten työntekijöiden sekä edustajien näkökulmaa tutkimuskysymyksiin. Tutkimus rajattiin Oulun seudun alueelle.

2 TURVAPAIKANHAKIJA JA TURVAPAIKKAMENETTELY

Suomi on sitoutunut kansainvälisen suojelun tarpeen vuoksi maasta turvapaikkaa hakevien pakolaisten suojeluun. Suojelun tarve arvioidaan ja ratkaistaan turvapaikkamenettelyssä. Turvapaikkamenettelyllä tarkoitetaan turvapaikka-asian käsittelyä koskevaa prosessia, turvapaikanhakijoiden vastaanottoa, turvapaikkapäätöksen tiedoksiantoa ja täytäntöönpanoa sekä käsittelyn ja vastaanoton järjestämisen tukitoimia. (Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus 139/2006, 7.)

2.1 Turvapaikanhakija

Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan kansainvälistä suojelua hakevaa henkilöä, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi alkuperänsä, uskontonsa, kansalaisuutensa, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisensa tai poliittisen mielipiteensä vuoksi. Vainoksi katsotaan sellaiset teot, jotka ovat laadultaan tai toistuvuudeltaan ihmisoikeuksia loukkaavia. (Ulko-
maalaislaki 30.4.2004/301 87 §, jäljempänä UlkL.)

2.2 Maahan saapuminen

Vuonna 2013 Suomen saapui yhteensä 3238 turvapaikanhakijaa, joista yksintulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita oli 156. Vuonna 2015 turvapaikanhakijoiden määrä oli 32476, joista yksintulleiden alaikäisten määrä oli 3024. (Maahanmuuttovirasto, viitattu 8.10.2016.)

1. Turvapaikanhakijat ja päätökset vuonna 2015

(Maahanmuuttovirasto 2016a, viitattu 9.9.2016)

Suurin syy turvapaikanhakijoiden määrän radikaaliin muutokseen on Syyriassa vuonna 2011 puhjennut sisällissota ja äärijärjestö Isisin vahvistuminen Syyrian pohjoisosissa ja Irakissa. Myös Afganistanissa edelleen jatkuvat levottomuudet ovat saaneet ihmiset liikkeelle. Vuosina 2014 ja 2015 entisestään pahenevat elinolosuhteet Syyriassa pakottivat YK:n pakolaisjärjestön mukaan kymmenet miljoonat ihmiset jättämään kotinsa ja pakenemaan naapurivaltioihin ja lopulta myös Eurooppaan. Vuonna 2015 tammi- ja heinäkuun välisenä aikana Euroopan rajat ylitti yli 340 000 pakolaista ja arvioiden mukaan koko vuoden aikana Euroopan unionin jäsenmaihin saapui noin 1 260 000 turvapaikanhakijaa. (YLE, viitattu 9.9.2016.)

Suomeen turvapaikanhakijoita on saapunut lähinnä Ruotsin ja Venäjän rajojen ylitse. Vuoden 2015 alussa suurin osa turvapaikanhakijoista rekisteröityi Turussa tai Helsingissä, mutta loppuvuotta kohti painopiste siirtyi pohjoisemmaksi. Syyskuussa 2015 poliisi arvio Tornion kautta Suomeen saapuvan jopa 300 turvapaikanhakijaa vuorokaudessa. Turvapaikanhakijoiden maahantulon siirtymistä pohjoisemmaksi on selitetty muun muassa sillä, ettei paperittomia matkustajia oteta esimerkiksi laivojen kyytiin. (YLE, viitattu 4.7.2016.)

2.3 Turvapaikkamenettely

Suomi on pakolaispolitiikan ja turvapaikkamenettelyn osalta sitoutunut noudattamaan täysimääräisesti YK:n pakolaissopimusta. Pakolaissopimuksen lisäksi turvapaikkamenettelyä sääntelevät myös EU:n turvapaikkamenettelydirektiivi ja pakolaisen määritelmädirektiivi. (Pakolaisneuvonta Ry, 2010. Viitattu 8.7.2016.)

Turvapaikkaa Suomesta voi hakea vain Suomen valtion alueella. Kansainvälistä suojelua hakevan on jätettävä henkilökohtaisesti hakemus poliisille tai tulliviranomaiselle maahan saavuttaessa tai mahdollisimman pian sen jälkeen. Ihmisoikeuksien vaarantumiseensa vetoavan kolmannen maan kansalaisen katsotaan hakevan turvapaikkaa, jollei hän muuta ilmoita. Poliisin tai tulliviranomaisen on rekisteröitävä hakemus viipymättä, viimeistään kuuden arkipäivän kuluessa. Jos hakemusten määrä on voimakkaasti lisääntynyt, voi poliisi tai tulliviranomainen jatkaa käsittelyaikaa kymmeen arkipäivään. (UlkL 95 §.)

Turvapaikanhakijalle tulee kertoa turvapaikkamenettelystä ja siitä mitä velvollisuuksia ja oikeuksia hänellä menettelyssä on. Tiedon antaa poliisi tai tulliviranomainen hakemuksen jättövaiheessa, tai maahanmuuttovirasto tai vastaanottokeskus mahdollisimman pian hakemuksen jättämisen jälkeen. (UlkL 95 §.) Ulkomaalaislain mukaan kansainvälistä suojelua koskevaan hakemukseen tulee tehdä päätös kuuden kuukauden kuluessa hakemuksen jättämisestä. Mikäli päätöksen tekemiseen liittyy monimutkaisia tosiseikkoja tai oikeudellisia kysymyksiä tai suuri määrä kolmansien maiden kansalaisia hakee kansainvälistä suojelua samanaikaisesti, voidaan päätöksen tekemistä jatkaa 15 kuukauteen. Päätöksen tekeminen voi myös hyväksytysti viivästyä määritellystä kuudesta kuukaudesta, mikäli viivästys johtuu selvästi siitä, ettei hakija myötävaikuta hakemuksensa selvittämiseen. (UlkL 98 a §). Mikäli turvapaikkamenettelyssä ei saada päätöstä kuuden kuukauden aikana, tulee viivästymisestä ilmoittaa hakijalle (UlkL 95 a §).

Turvapaikkamenettely käynnistyy, kun turvapaikkaa hakeva henkilö on jättänyt maahan tullessaan hakemuksen. Perustietojen lisäksi hakijalta rekisteröidään sormenjälki ja tehdään tarvittavat rekisteritarkastukset. Tämän jälkeen hakemus siirtyy maahanmuuttoviraston käsittelyjonoon.

Ensimmäiseksi Maahanmuuttovirasto selvittää voidaanko turvapaikanhakijan hakemus käsitellä Suomessa. Hakemus voidaan Suomessa jättää tutkimatta seuraavissa tapauksissa:

- Hakija on saapunut turvallisesta maasta, josta hän on jo saanut turvapaikan, toissijaisen oleskeluluvan tai riittävää suojelua, ja hänet voidaan turvallisesti palauttaa.
- Hakijan on saapunut turvallisesta maasta, josta hän olisi voinut saada turvapaikan, toissijaisen oleskeluluvan tai muuten riittävän suojelun ja hakijalla on maahan riittävästi siteitä, jotta hänet voidaan palauttaa.
- Turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastaa toinen maa vastuunmäärittämisasetuksen perusteella.
- Hakija on saanut kansainvälistä suojelua toisesta EU:n jäsenvaltiosta.
- Hakija on tehnyt uusintahakemuksen, joka ei sisällä uusia asiaan vaikuttavia perusteita. (UUKL 103 §.)

Hakemuksen käsittelyn ajaksi turvapaikanhakijat majoitetaan Maahanmuuttoviraston ohjaamiin ja koordinoimiin vastaanottokeskuksiin, joita Suomessa tällä hetkellä on toiminnassa 58 kappaletta. (Maahanmuuttovirasto, viitattu 27.5.2017). Vastaanottokeskusten määrä vaihtelee turvapaikanhakijoiden määrän mukaan. Vastaanottokeskukseen majoitettu turvapaikanhakija voi liikkua vapaasti Suomessa. Kuitenkin turvapaikanhakija, jonka henkilöllisyydessä tai matkareitissä on epäselvyyttä tai hänen epäillään syyllistyneen rikokseen, voidaan selvityksen ajaksi majoittaa säilöönottokeskukseen, jonka alueelta ei ole mahdollisuutta poistua. Säilöönotto voi tulla kysymykseen myös maastapoistamispäätöksen valmistelun ja/tai täytäntöönpanon turvaamiseksi. (UUKL 121 §)

Vastaanottokeskusten tarkoituksena on huolehtia turvapaikanhakijoiden perustarpeista. Vastaanottokeskus tarjoaa turvapaikanhakijalle majoituksen, järjestää välttämättömät sosiaali- ja terveyspalvelut, järjestää työ- ja oppimistoimintaa sekä tulkkausapua ja antaa neuvontaa oikeusavun saamiseksi. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, 13 §.)

Alaikäiset ilman huoltajaa saapuvat turvapaikanhakijat majoitetaan joko vastaanottokeskuksissa omiin yksiköihin tai erillisiin ryhmäkoteihin. Alaikäisten turvapaikanhakijoiden kohdalla tärkeää on perustarpeiden lisäksi huolehtia lapsen iänmukaisesta hoidosta, kasvatuksesta sekä tuesta. Turvapaikanhakijalapsilla on myös oikeus esiopetukseen ja perusopetukseen, mutta oppivelvollisuutta heillä ei ole. (Maahanmuuttovirasto, 2017.)

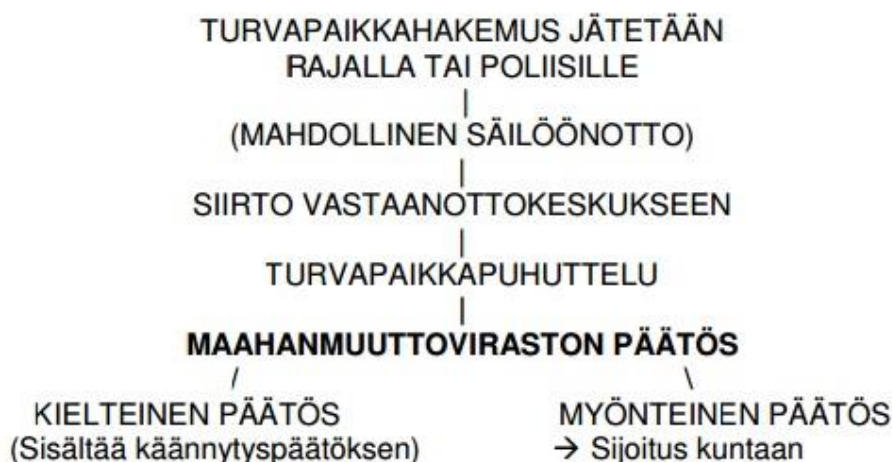
Vastaanottokeskuksessa turvapaikanhakija odottaa kutsua turvapaikkapuhutteluun, jonka ajankohdan Maahanmuuttovirasto ilmoittaa hakijalle. Turvapaikkapuhuttelussa turvapaikanhakijan tulee kertoa perustelut turvapaikan hakemiselle. Hakijalla tulisi olla myös mukana kaikki menettelyyn mahdollisesti vaikuttavat asiakirjat ja todistukset, esim. syntymätodistus. Päätös turvapaikasta tehdään turvapaikkapuhuttelupöytäkirjan perusteella, joten on ehdottoman tärkeää, että kaikki kirjaukset tehdään oikein. (UlkL 97 §.)

Kun päätös turvapaikasta on tehty, Maahanmuuttovirasto tai poliisi ilmoittaa siitä turvapaikanhakijalle. Mikäli päätös on positiivinen ja turvapaikka on myönnetty, saa turvapaikanhakija jäädä asumaan Suomeen. Tällöin jokin kunta ottaa turvapaikanhakijan vastaan ja hakija saa kunnasta itselleen asunnon. Tämän jälkeen alkaa kotoutumisjakso suomalaiseen yhteiskuntaan.

Mikäli taas päätös on negatiivinen ja turvapaikkahakemus hylätään, on hakijalla mahdollisuus valittaa päätöksestään Helsingin hallinto-oikeuteen. Jos päätös pysyy ennallaan, on hänellä valitusluvan saadessaan mahdollisuus valittaa päätöksestään korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Syyskuussa 2016 korkeimpaan hallinto-oikeuteen oli jätetty 504 turvapaikkapäätöstä koskevaa valituslupahakemusta. (Korkein hallinto-oikeus, viitattu 27.5.2017). Mikäli valituslupaa ei myönnetä tai korkeimman hallinto-oikeuden päätös pysyy samana, turvapaikanhakija käännytetään takaisin kotimaahansa. (UlkL 98 §.) Turvapaikanhakija voi hakeutua vapaaehtoisen paluun ohjelmaan, jolloin hakijalla on mahdollisuus saada tukea kotiin palaamiseen (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, 31 §).

2. Kaavio turvapaikkamenettelystä

TURVAPAIKKAMENETTELY SUOMESSA

(Pakolaisneuvonta Ry 2010, viitattu 9.9.2016)

3 YKSINTULLUT ALAIKÄINEN TURVAPAIKANHAKIJA

YK:n pakolaisjärjestön arvioiden mukaan jopa 41 % pakolaisista ja turvapaikanhakijoista on alle 18-vuotiaita. Suomeen ilman huoltajaa saapuvien alaikäisten määrä muuhun Eurooppaan verrattuna on kuitenkin pieni. Ennen vuotta 2015 alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä vuosittain vaihteli noin sadasta muutamaan sataan lapseen. (Maahanmuuttovirasto 2011, viitattu 9.9.2016.)

3.1 Ilman huoltajaa Suomeen saapunut alaikäinen turvapaikanhakija

Alaikäinen turvapaikanhakija on alle 18-vuotias kansainvälistä suojelua hakeva kolmannen maan kansalainen, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi (UlkL 87§). Varsinaisesti alaikäisen yksintulleen turvapaikanhakijan käsitettä ei ole määritelty. Suomen lainsäädäntö määrittelee alle 18 vuotta olevan henkilön alaikäiseksi, joten käytännössä yksintulevaksi alaikäiseksi maahantulijaksi katsotaan henkilö, joka kertoo olevansa alle 18 vuotias ja hän on saapunut maahan ilman tosiasiallista ja laillista huoltajaansa. Harvoin kuitenkin lapsi tai nuori itse ilmoittautuu turvapaikanhakijaksi, vaan usein joku tuttava tai sukulainen tuo alaikäisen viranomaisen luo hakemaan turvapaikkaa. Sukulainen ei kuitenkaan ole lapsen laillinen huoltaja, eikä näin ollen pysty edustamaan lasta viranomaisen luona. (Maahanmuuttovirasto 2011. Viitattu 9.9.2016.)

Siihen, että lapsi hakee yksin turvapaikkaa Suomesta, vaikuttavat monet eri syyt tai niiden summa. Osa lapsista on lähetetty vanhempien toimesta pakoon kotimaan aseellisia konflikteja ja/tai turvatomia oloja ja osa lapsista on pakomatkan aikana erkaantunut vanhemmistaan tai jääneet orvoiksi. Joskus myös lapsi tai nuori on itse lähtenyt pakoon kotimaastaan ja usein näinä kertoina taustalla on pelko kunniaväkivallasta tai pakkoavioliitosta. (Björklund, 2015. Viitattu 2.6.2016.)

Alaikäisiin yksintulleisiin turvapaikanhakijoihin on keskitetty enemmän voimavaroja viimeisien vuosikymmenten aikana. YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksen on katsottu aloittaneen uuden aikakauden, sillä sopimus keskittyy lapsiin ihmisoikeuksien haltijoina eikä vain lastensuojelun toiminnan kohteena. Lasten oikeuksien yleissopimus keskittyy sisällöllisesti pitkälti ihmisoikeuksiin, mutta sen lisäksi erityisesti lapsen kannalta tärkeisiin oikeuksiin, kuten oikeuteen kehittyä, lapsen edun ensisijaisuuteen ja lapsen oikeuteen olla lapsi. Lapsella tulisi näin ollen oikeus leikkiin, tarvittavaan lepoon ja vapaa-aikaan. Tärkeää on myös huomata, että kyseessä ei ole pelkkä julistus tai

ehdotus lapsen edun mukaisista toiminnoista, vaan yleissopimus on voimassa olevaa oikeutta. YK:n lastenoikeuksien yleissopimus on yksi maailman laajimmin ratifioitu ihmisoikeussopimus, ja vuonna 2015 sen ulkopuolella olivat ainoastaan USA, Etelä-Sudan ja Somalia. Suomessa YK:n lasten oikeuksien yleissopimus on ollut voimassa laintasoisena vuodesta 1991. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2011. Viitattu 23.11.2016.)

Kansallisesti tärkein laki lapsen edun kannalta on lastensuojelulaki ja sitä sovelletaan kaikkiin Suomessa oleskeleviin lapsiin. Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanottamista koskevan lain esitöihin, on kirjattu, että lapsen etua arvioitaessa tulee ottaa huomioon lastensuojelulain lapsen edun arviointia koskevat säädökset (HE 266/2010 vp, 82.). Lastensuojelulain tarkoituksena on taata lapselle oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 1:1.1 §). Lapsen edussa on kysymys yksilön tarpeista, johon vaikuttavat muun muassa lapsen ikä ja kehitystaso sekä se minkä laatuinen asia kulloinkin on kyseessä. Lapsen etu siis vaihtelee tilanteesta riippuen.

3.2 länmääritys

Vuonna 2010 ulkomaalaislakiin lisättiin säännös alaikäisen iän arvioimisesta osana turvapaikka-prosessia. Säännös oli tarpeellinen, sillä henkilön iällä on merkitystä moniin lainsäädännössä määriteltyihin oikeuksiin ja velvollisuuksiin, kuten esimerkiksi rikosoikeudelliseen vastuuseen ja oppivelvollisuuteen. Myös turvapaikkamenettelyssä ja turvapaikanhakijoiden vastaanotossa alaikäisille yksintulleille on turvattu erityisjärjestelyjä, mm. erillinen majoittautuminen ja hakemuksen mahdollisimman nopea käsittely. (HE 240/2009 vp, 4.)

Ikätestin tarpeellisuuteen vaikutti myös se, että yleisesti tiedettiin alaikäisen turvapaikanhakijan saavan helpommin turvapaikan tai oleskeluluvan ja alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä vuonna 2008 lisääntyikin selvästi aiempiin vuosiin nähden (Yksintulleet 2011, 15). Voimaan tullutta lakimuutosta perusteltiin muun muassa sillä, että sen toivottiin poistavan tai ainakin vähentävän turvapaikka- ja oleskelulupamenettelyyn liittyviä väärinkäytöksiä. Lakimuutoksen haluttiin myös olevan ennaltaehkäisevä, etteivät turvapaikanhakijat antaisi itsestään vääriä tietoja viranomaisille. (HE 240/2009 vp, 23.)

Ikätesti on myös osana henkilöllisyyden selvittämistä/todentamista. Turvapaikkamenettelyssä ikä ensisijaisesti pyritään selvittämään asiakirjojen, rekistereiden ja hakijan kuulemisen perusteella. Kuulemisessa tarkastellaan hakijan ulkoista olemusta, henkistä kypsyyttä sekä yleistä kehittyneisyyttä, ja verrataan saatuja tietoja ilmoitettuun ikätietoon. (HE 240/2009 vp, 4-5.)

Jos kuitenkin on perusteltua syytä epäillä annettujen tietojen luotettavuutta, voidaan turvapaikanhakijalle teettää oikeuslääketieteellinen ikäarviointitutkimus. Tutkimusmenetelminä tällä hetkellä käytetään pääsääntöisesti röntgenkuvauksella tai kliinisellä tutkimuksella tehtyä hampaisto- tai luustotutkimusta. Tutkimuksesta on laadittava kahden asiantuntijan yhteinen lausunto. Asiantuntijana voi toimia lääkäri tai hammaslääkäri, jolla on tutkimuksen kannalta vaadittava pätevyys. Lisäksi ainakin toisen asiantuntijan on oltava Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen palveluksessa. (UlkL 6b§.)

Tutkimuksen tekeminen edellyttää, että hakija sekä hänen huoltajansa tai edustajansa on antanut kirjallisen suostumuksen tutkimuksen tekemiseen. Tutkimuksesta kieltäytyminen johtaa siihen, että hakijaa kohdellaan turvapaikkamenettelyssä täysi-ikäisenä, ellei kieltäytymiselle ole hyväksyttävää syytä. Tutkimuksesta kieltäytyminen ei kuitenkaan johda turvapaikkahakemuksen automaattiseen hylkäyspäätökseen. (UlkL 6 a §.)

3.2.1 Oikeuslääketieteellinen tutkimus

länmääritys lääketieteellisen tutkimuksen avulla mahdollistaa tieteellisen, riippumattoman ja järjestelmällisen tavan selvittää henkilön ikä (HE 240/2009 vp, 6). Menetelmä on tarkempi, kuin ulkoisesta olemuksesta silmämääräisesti tehtävä iänmääritys, mutta se on saanut myös paljon kritiikkiä osakseen. Esimerkiksi luustoikä tutkimuksessa käytettävä vertailuaineisto koostuu 1930-luvun amerikkalaisen luustokehitysmittauksista. Maista tai etnisistä ryhmistä, joista turvapaikkaa hakevat lapset tulevat, ei ole olemassa vertailuaineistoa lainkaan. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että luusto ja hampaisto voivat kehittyä eri maanosissa eri tavalla. (Parsons 2010, 86.)

Tutkimuksen alussa hakijan kanssa keskustellaan tämän terveydentilastaan ja pyritään näin selvittämään muun muassa hakijan aikaisempia sairauksia ja elinolosuhteita, joilla voisi olla vaikutusta hakijan kasvuun ja kehitykseen (HE 240/2009 vp, 6).

Hampaistoikätutkimuksessa, joka yleensä sisältää maitohampaiden ja pysyvien hampaiden laske-
misen, viisaudenhampaiden tai niiden juurien kehittymisen sekä hampaiden kehityksen. Hampais-
totutkimus voidaan tehdä neljän kuukauden ikäisestä aina 20-vuotiaaksi asti. Viisaudenhampaiden
sekä niiden juurien kehittymisen perusteella tehtävä iänmääritys tehdään pääasiassa 16 - 22-vuo-
tiaille. Hampaiden kehittymisen tarkastelua pidetään iän määrittämiseen sopivana menetelmänä,
koska ulkopuoliset tekijät, kuten sairaudet ja ravinnon puute vaikuttavat hampaiden kehittymiseen
vain vähän. (HE 240/2009 vp, 7).

4 EDUSTAJA JA EDUSTAJAN TEHTÄVÄT TURVAPAIKKAPROSESSISSA

Kaikille alaikäisille yksintulleille turvapaikanhakijoille määrätään edustaja. Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 41 §:n mukaan edustaja käyttää puhevaltaa lapsen henkilöä ja varallisuutta koskevissa asioissa, ja hän valvoo, että lapsen etu huomioidaan ja lapsi saa asianmukaisen kohtelun Suomessa. Edustajan tehtäviin kuuluu yhteistyö viranomaisten kanssa, ja hän on mukana kaikissa lapsen virallisissa tapaamisissa. Huoltajan tehtävät kuitenkin jakautuvat eri tahoille, sillä edustajan tehtäviin ei kuulu lapsen päivittäisestä hoidosta ja kasvatuksesta huolehtiminen. Näistä vastaa vastaanottokeskuksessa työskentelevä lapselle nimetty omaohjaaja tai perhe, johon lapsi on sijoitettu. (Parsons 2010, 47.)

4.1 Taustaa edustajajärjestelmään

1990-luvulla yksintulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita saapui maahan siinä määrin merkittävästi, että alettiin yleisesti miettiä, millä tavoin alaikäisten lasten edunvalvonta tapahtuisi. Vuonna 1993 lasten oikeuksia valvomaan turvapaikkamenettelyn ajaksi nimettiin uskottu mies, joka yleensä oli vastaanottokeskuksen työntekijä. Uskotulle miehelle ei kuitenkaan voitu antaa yleisvaltuutta edustaa lasta, vaan uskottu mies hoiti silloisen holhouslain (34/1898) mukaan vain erityistä asiaa tai omaisuutta koskevia asioita.

1990-luvun loppuun mennessä alaikäisiä turvapaikanhakijoita oli saapunut maahan jo yli tuhat, jolloin myös vuonna 1997 maahanmuutto- ja pakolaispoliittinen toimikunta kiinnitti huomiota lapsen edustamisessa oleviin puutteisiin ja esitti, että siitä tulisi säätää lailla. (Lepola, 2012. 9.)

Vuonna 1999 säännökset edustajan määräämisestä sekä tehtävistä kirjattiin lakiin maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (493/1999). Laki on sittemmin kumottu lailla kotoutumisen edistämisestä (1386/2010).

4.2 Edustajan toimenkuva

Koska yksintullut alaikäinen turvapaikanhakija on vajaavaltainen, tarvitsee hän laillisen edustajan turvapaikkaprosessiin sekä esimerkiksi hänen varallisuuttaan koskevaan hallinto- tai tuomioistuinasiaan. Edustajan tehtävä on näissä toimissa tuoda lapsen etu ja lapsen mielipide esiin, eli käyttää lapsen puhevaltaa. Edustaja myös valvoo yleisesti lapsen edun toteutumista ja myös tekee oman arvionsa siitä, minkä näkee lapsen edun mukaiseksi. Edustajajärjestö pyrkii turvaamaan ilman huoltajaa saapuneen lapsen aseman sekä oikeudenmukaisen ja asianmukaisen kohtelun. (Maa-hanmuuttovirasto, 2014. Viitattu 7.9.2016)

4.3 Edustajan valinta ja määrääminen

Turvapaikkaa hakevalle lapselle, joka on Suomessa ilman laillista huoltajaansa tai edustajaansa, on viivytyksettä määrättävä edustaja. Hakemuksen täyttää vastaanottokeskus, johon lapsi on rekisteröity. Ennen edustajan määräämistä, huoltajalle kuuluvaa puhevaltaa käyttää vastaanottokeskuksen johtaja. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 17.6.2011/746, 39 §.) Lain 5 §:n 2 momentin mukaan lapselle tulisi varata tilaisuus tulla kuulluksi ennen hakemuksen tekemistä. Hallituksen esityksen mukaan 12-vuotias ja vanhempi lapsi pystyy esittämään mielipiteensä ja toiveensa edustajaan liittyvissä kysymyksissä. Tätä nuorempaa lasta tulee myös kuulla ja otettava toiveista selvää, jos se on mahdollista ottaen huomioon lapsen ikä ja kehitystaso. (HE 66/1998 vp, 28 §.)

Käytännössä edustajan valinta tapahtuu siten, että vastaanottokeskuksen työntekijä ottaa edustajaehdokkaaseen yhteyden ja ehdottaa tälle edustettavaa. Edustajaehdokkaan tulee antaa suostumuksensa edustajana toimimiseen. Kun edustajaehdokas on antanut suostumuksensa, vastaanottokeskuksen työntekijä lähettää edustajahakemuksen sen tuomiopiiriin käräjäoikeuteen, jossa vastaanottokeskus sijaitsee. Käräjäoikeus tekee päätöksen edustajamääräyksestä, johon voidaan hakea muutosta valittamalla hovioikeuteen siten kuin oikeudenkäymiskaassa säädetään. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 17.6.2011/746, 39 §.)

4.4 Edustajan kelpoisuus

Edustajan tehtävään ei ole määritelty erikoisvaatimuksia. Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain mukaan edustajan tulee olla tehtävään sopiva täysivaltainen henkilö, joka kykenee hoitamaan tehtävänsä moitteettomasti. Edustajalla ei myöskään saa olla eturistiriitaa lapsen kanssa. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, 40 §.)

Edustajaksi määräämisen edellytyksenä on myös, että edustajaehdokka on toimittanut käräjäoikeuteen rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun otteen rikosrekisteristä, jolla selvitetään lasten kanssa työskentelevän rikostaustaa. Tämä perustuu lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettuun lakiin (504/2002).

Vaikka edustajalle ei ole määritelty erikoisvaatimuksia on edustajia pyritty rekrytoimaan erityisesti sosiaalisektorilta. Kokemus lastensuojelusta ja perehtyminen maahanmuuttoon liittyviin asioihin on katsottu hyväksi. Myös esimerkiksi työkokemus lasten parissa toimimisesta voi antaa hyvän ja tarvittavan perustan edustajana toimimiselle. Edustajaksi ei kuitenkaan tulisi valita vastaanottokeskuksen työntekijää eikä lapsen sukulaisia. (HE 66/1998 vp, yksityiskohtaiset perustelut, 26-27 §).

Outi Lepolan vuonna 2012 tekemästä tutkimuksesta käy kuitenkin ilmi, miten valtavia puutteita ja selviä heikkouksia edustajien rekrytoinnissa on. Osa haastatelluista edustajista kertoi ryhtyneensä edustajaksi, koska tuttu sosiaalityöntekijä oli pyytänyt sen tarkempia koulutus- tai työtaustaa selvittämättä. Myös sosiaalipuolen edustajat haastatteluissa kertoivat, kuinka joillakin paikkakunnilla oli vain pakko tyytyä niihin edustajaehdokkaisiin, joita oli tarjolla. (Lepola, 2012. 16-17.)

Laki ei rajoita edustettavien määrää, joten yhdellä edustajalla voi olla useampia edustettavia. Vastaanottokeskuksen tulisi ennen edustajan valintaa tarkastaa ehdolla olevalta, kuinka monta edustettavaa hänellä jo ennestään on ja varmistaa, että edustaja on kykeneväinen suoriutumaan useamman lapsen edustustehtävistä. Usein kuitenkin käy niin, että jää edustajan päätettäväksi, kuinka monen edustettavan asioita hän pystyy täysipainoisesti hoitamaan. (Maahanmuuttovirasto 2014, viitattu 3.6.2016.)

Myös tähän on tartuttu Lepolan tutkimuksessa. Suurin osa haastateltavista, sekä sosiaalityöntekijöistä että edustajista, kertoo, että turvapaikkaprosessi olevien edustettavien määrä tulisi rajoittaa

2-5 lapseen. Näin lapsen etu pystyttäisiin turvaamaan ja edustaja pystyisi yhdenmukaisesti hoitamaan edustettavien lasten asioita. Haastattelussa kuitenkin oli mukana myös edustajia, jotka olivat parhaimmillaan edustaneet jopa 40 lasta yhtäaikaaisesti. Näissä tapauksissa vain muutama lapsi oli turvapaikkaprosessissa. (Lepola, 2012. 19-20.)

4.5 Edustajan tehtävät

Lain mukaan edustajan tehtävä on käyttää huoltajalle kuuluvaa puhevaltaa lapsen henkilöä ja varallisuutta koskevissa asioissa sekä hoitaa lapsen varallisuutta siten kuin oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 1 ja 2 §:ssä, hallintolain 14 §:ssä, hallintolainkäyttölain 17 §:ssä ja 18 §:n 3 momentissa sekä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) säädetään. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, 41§.)

Edustajan tehtävänä on huolehtia, että lapsi saa kaikki ne etuudet ja palvelut, jotka lain tai viranomais määräysten mukaan hänelle kuuluvat. Hän myös edustaa lasta turvapaikkamenettelyn viranomaisasioissa. Edustajan tulee olla aina mukana, kun lapsi tapaa viranomaisia, lääkärin tai lakimiehen (Pakolaisneuvonta ry 2009, 11). Vakiintuneeseen käytäntöön kuuluu, että edustaja on lapsen mukana myös turvapaikkapuhuttelussa (Maahanmuuttovirasto, 2014. Viitattu 3.6.2016).

Edustaja myös huolehtii siitä, että lapsen mielipiteet ja toivomukset tulevat esille siten kuin lapsi ne itse tuo esiin. Edustaja myös pitää lapsen ajan tasalla hänen asioistaan. Suomen perustuslaissa on säädetty, että lapsen täytyy saada vaikuttaa häntä koskeviin asioihin hänen kehityksensä mukaisesti (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 2:6.3 §). Myös lastensuojelulaissa on määrätty, että 12 vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi (Lastensuojelulaki 4:20, 1-2 §).

Edustajan tehtävien onnistumisen kannalta on tärkeää, että edustaja on yhteydessä lapseen ja toimii yhteistyössä vastaanottokeskuksen sekä viranomaisten kanssa. Näin pystytään parhaiten selvittämään lapsen omat toivomukset ja se, mikä on lapsen edun mukaista. Mikäli lapsella on Suomessa sukulaisia, edustajan tulisi ottaa heihin yhteyttä ja pyrkiä heidän kanssaan yhteistyöhön, mikäli se on lapsen edun mukaista. (Maahanmuuttovirasto 2014, 14.)

1. Edustajan tehtävät turvapaikkaprosessissa

Läpi koko prosessin

Edustaja käyttää lapsen puhevaltaa	Edustaja tutustuu lapseen ja selvittää lapsen mielipiteen ja näkemykset	Edustaja valvoo lapsen etua ja oikeuksien toteutumista ja pitää lapsen ajan tasalla prosessin etenemisestä	Edustaja pitää yhteyttä ryhmä- tai perheryhmäkotiin, lapsen avustajaan, sukulaisiin ja muihin läheisiin
------------------------------------	---	--	---

Turvapaikkaprosessin aikana

Edustaja huolehtii tarvittaessa avustajan (lakimiehen) hankkimisesta	Edustaja osallistuu turvapaikkatutkintaan liittyviin tilaisuuksiin ja selvityksiin mm. poliisissa ja Maahanmuuttovirastossa	Edustaja osallistuu ja käyttää puhevaltaa lapsen palveluihin liittyvissä kysymyksissä	Edustaja on mukana kuulemassa lapsen turvapaikkapäätöstä ja on yhteydessä avustajaan, jos päätöksestä on tarpeen valittaa tai hakea täytäntöönpanon keskeytystä
--	---	---	---

Oleskeluluvan saamisen jälkeen

Edustaja auttaa lasta rekisteröitymään maistraatissa ja Kelassa, sekä tarvittaessa hakemaan matkustusasiakirjaa	Edustaja hakee yhdessä ryhmäkodin kanssa lapselle kuntapaikkaa (verkostokokous: ryhmäkoti, kunta, edustaja, lapsi)	Edustaja osallistuu ja käyttää puhevaltaa lapsen palveluihin liittyvissä kysymyksissä	Edustaja osallistuu lapsen kotoutumissuunnitelman laatimiseen
Edustaja auttaa lasta mahdollisessa perheenyhdistämisprosessissa	Edustaja auttaa pysyvän ratkaisun selvittämisessä, jos lapsi ei hae tai saa perhettään Suomeen	Kun lapsi on tulossa täysi-ikäiseksi, edustaja osallistuu ryhmä-/perheryhmäkodin kanssa jälkihuollon suunnitteluun	

(Maahanmuuttovirasto 2014, viitattu 25.2.2016)

Turvapaikkaprosessissa edustaja valvoo ennen kaikkea lapsen edun toteutumista. Edustaja on mukana niin ikätestin suorittamisessa kuin turvapaikkapuhuttelussakin. Tämä on tärkeää myös lapsen kannalta, että hänelle on luotettava aikuinen mukana.

4.6 Edustajan vapautuminen tai tehtävän lakkaaminen

Edustaja ei voi siirtää tehtäväänsä toiselle henkilölle, eikä edes valtuutta toista henkilöä hetkellisesti hoitamaan edustettavansa asioita. Edustajan vaihdokseen tarvitaan aina käräjäoikeuden päätös. Edustaja voidaan vapauttaa tehtävästään, jos edustajamääräyksen jälkeen ilmenee, että lapsella on Suomessa huoltaja eikä edustajan vapauttaminen tehtävästään ole lapsen edun vastaista. Edustaja voidaan vapauttaa, jos hän sitä itse pyytää tai hän on sairauden tai muun syyn vuoksi kykenemätön hoitamaan tehtäväänsä taikka jos vapauttamiseen on jokin muu erityinen syy.

Edustajan vapauttamista tehtävästään voi hakea edustaja itse, 15 vuotta täyttänyt edustettava, vastaanottokeskus, johon lapsi on rekisteröity tai muu lapsen laillinen huoltaja tai edustaja. Edustajan vapauttaa tehtävästään käräjäoikeus, jonka tuomiopiiriin vastaanottokeskus kuuluu. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, 42§.)

Edustajan tehtävä lakkaa, kun: 1) edustettava tulee täysi-ikäiseksi; 2) edustettava muuttaa pysyvästi pois Suomesta tai 3) edustettavalle määrätään Suomessa huoltaja tai muu laillinen edustaja (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, 43§). Muulla laillisella edustajalla tarkoitetaan usein lastensuojelun edustajaa (Maa-hanmuuttovirasto, 2016. Viitattu 17.11.2016). Edustajan tehtävän lakkaamisesta ei tehdä erillistä päätöstä, vaan lakkautus tulee voimaan automaattisesti.

5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää edustajajärjestön toimintaa ja sitä, miten se on pystynyt muovautumaan pakolaiskriisin aikana niin, että jokaiselle yksintulleelle alaikäiselle turvapaikanhakijalle on pystytty turvaamaan yhdenvertainen edustus ja varmistamaan lapsen edun toteutuminen turvapaikkaprosessin aikana.

Haastattelusta saatujen vastausten perusteella arvioitiin, miten hyvin edustajajärjestö tällä hetkellä toimii ja miten se voi muovautua kriisitilanteisiin. Lisäksi pyrittiin saamaan konkreettisia kehitysideoita, joilla järjestelmää voitaisiin kehittää paremmaksi.

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmän valintaan vaikuttavat sekä tutkimusongelma että tutkimuksen kohde. Kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta on hyvä käyttää silloin, kun halutaan saada tutkittavien näkökulma tutkimiskohteesta esille. (Hirsimäki & Hurme 2001, 28.) Tutkimusmenetelmäksi valikoitui puolistrukturoitu haastattelu. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat, mutta vastauksia ei ole sidottu valmiisiin vastausvaihtoehtoihin (Hirsimäki & Hurme 2001, 47). Käyttämällä kyseistä menetelmää pyrittiin selvittämään haastateltavien henkilökohtainen näkemys niistä asioista, jotka olivat juuri tutkimusongelman kannalta keskeisiä.

5.2 Haastattelun toteutus

Haastattelu toteutettiin sähköpostitse lähetetyllä lomakekyselyllä toukokuun 2017 aikana. Sähköpostitse toteutettavaan päädyttiin lähinnä aikataulun ja kustannuskysymysten vuoksi. Haastattelupohjat lähetettiin saatekirjelmän kera vastaanottokeskuksista vastaavalle henkilölle sekä edustajien parissa työskentelevälle henkilölle, jotka välittivät viestin eteenpäin sekä edustajille että sosiaalityöntekijöille. Haastattelupohjia luotiin kaksi, erillinen sosiaalityöntekijöille (liite 1) ja erillinen edustajille (liite 2). Haastattelu toteutettiin anonymina, näin ollen vastaajan henkilöllisyys ei missään vaiheessa paljastunut. Haastattelukysymykset luotiin vastaamaan tutkimusongelmaan. Edustajilta haastattelussa kysyttiin: miten henkilö on päätenyt edustajaksi, millaista ohjausta hän on teh-

tävään saanut, tulisiko ohjausta olla enemmän tai voisiko sitä jollain tapaa parantaa, tulisiko edustajan tehtäviin olla kelpoisuusvaatimuksia ja millä keinon lapsille voitaisiin turvata yhdenvertainen edustaminen. Sosiaalityöntekijöiden kysymykset olivat muuten samoja mutta lisäksi kysyttiin edustajajärjestön toimivuudesta sekä edustajien rekrytoinnista.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksella tähdätään aina mahdollisimman luotettaviin ja tarkkoihin tuloksiin. Näitä tulee arvioida jokaisen tutkimuksen yhteydessä. Arviointikeinoja on useita. Reliaabelius-termi tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta. Tällä termillä tarkoitetaan tutkimuksen kykyä tuottaa ei-sattumanvaraisia vastauksia. Reliaabeliutta voidaan tutkia niin, että useampi arvioija tutkii aineiston, mikäli analyysi tuloksista on sama, voidaan päätyä olettamaan, että tulos on reliaabeli. Kysely voidaan toistaa useamman kerran samalle henkilölle ja jos tulokset ovat samoja, myös tällöin voidaan todeta, että tutkimus on reliaabeli.

Toinen termi validius tarkoittaa onko tutkimuskysymykset mitanneet sitä, mitä on haluttu mitata. Usein tutkimuskyselyitä tehdessä tutkija kuvittelee muotoilleensa kysymykset oikein, mutta vastaajat ymmärtävätkin kysymykset eri tavalla. Tulosten analyysia tehdessä tutkijan tulisi huomata, että vastaajat ovat ymmärtäneet kysymykset eri tavalla ja analysoida tulokset sen mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 226-227.) Validiutta voidaan mitata useista eri näkökulmista, joita ovat: ennustevalidius, tutkimusasetelmavalidius sekä rakennevalidius (Hirsjärvi & Hurme 2001, 186-187).

Molemmat termit reliaabelius ja validius ovat syntyneet vastaamaan kvalitatiivisen tutkimuksen kysymyksiin. Kuitenkin myös kvantitatiivisessa tutkimuksessa tulee tutkia luotettavuutta sekä pätevyyttä. Laadullisessa tutkimuksessa usein analysoidaan henkilöitä, paikkoja ja tapahtumia. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tulee analysoida mahdollisimman tarkasti koko tutkimuksen toteutus, jotta tutkimus olisi mahdollisimman luotettava. Kaikki häiriötekijät, virhetulkinnat, tutkimukseen käytetty aika sekä tutkijan itsearviointi ovat tärkeitä tarkastelun paikkoja.

Omassa tutkimuksessani haastattelun kysymykset pyrittiin laatimaan mahdollisimman yksinkertaisiksi ja selkeiksi, jottei väärinymmärryksiä ja tätä kautta virheellisiä vastauksia pääsisi muodostumaan. Vaikka kyseinen haastatteluryhmä oli valittu täysin sattumanvaraisesti, ryhmän sisällä oli

kuitenkin tietynlaista hajontaa. Haastateltavat olivat eri ikäluokista ja taustoista, jolloin haastateltavilla oli erilaisia näkökulmia asiaa.

Aineistoa analysoidessa vastauksista pyrittiin löytämään samankaltaisuuksia sekä eroavaisuuksia, minkä jälkeen pystyttiin muodostamaan johtopäätökset ja tutkimuksen tulokset. Uskoakseni tällä tavoin myös toinen tutkija olisi päätenyt samoihin johtopäätöksiin vastauksia tutkiessaan.

Kuitenkin osa vastauksista oli melko suppeita, ja tutkijana olisin toivonut haastateltavilta enemmän pohdintaa tiettyihin kysymyksiin. Mikäli haastattelu olisi toteutettu henkilöhaastatteluna esimerkiksi puhelimitse, olisi joitain kysymyksiä ollut mahdollista tarkentaa haastateltavalta, mutta tähän ei valitettavasti resurssit riittäneet.

6 TUTKIMUSAINEISTON ALANYSOINTI JA TUTKIMUSTULOKSET

Haastatteluun vastasi yhteensä 17 henkilöä, kolme sosiaalityöntekijää ja 14 edustajaa. Aineiston analysoiminen aloitettiin tulostamalla kaikki saadut vastaukset. Vastauksista pyrittiin löytämään yhteneviä vastauksia mutta myös eroavaisuuksia. Samankaltaiset vastaukset merkittiin samalla värillä, kun taas selvästi eroavat vastaukset alleiviivattiin erin värisellä. Haastattelusta saatujen vastausten perusteella pyrittiin tekemään johtopäätöksiä sekä päätelmiä. Päätelmien tueksi on myös esitetty suoria saatuja vastauksia.

6.1 Tutkimustulokset

Haastattelun aluksi haastateltavilta kysyttiin perustietoina heidän ikäänsä, koulutustaustaa ja sitä kuinka kauan he olivat työskennelleet edustajina tai sosiaalityöntekijöinä. Perustietoja koskevaan osioon vastaajalla oli mahdollisuus myös kertoa, haluaako hän tietojansa käytettävän työssä. Tämä aiheutti sen, että kolme henkilöä edustajista ei täyttänyt perustietoja lainkaan.

Perustiedoista saatu informaatio osoitti, että edustajat ovat eri ikäisiä ja erilaisista koulutustasoista. Perustietojen perusteella nuorin edustaja oli 27-vuotias ja vanhin 54-vuotias. Kahdeksalla edustajista oli sosiaali- ja terveysalan opintoja ja/tai pedagogisia opintoja. Suurin osa edustajista oli aloittanut edustajan tehtävänsä vuoden 2015 jälkeen mutta yksi henkilö oli toiminut edustajana jo vuodesta 2011. Sosiaalityöntekijöillä kaikilla oli sosiaali- ja terveysalan koulutus ja kaikki olivat työskennelleet yli 3 vuotta omassa tehtävässään.

Sosiaalityöntekijöiltä kysyttäessä edustajajärjestön toimivuudesta ja rekrytoinnista, kaikkien vastauksista kävi ilmi, että järjestelmällisyyttä kaivattaisiin lisää. Toisaalta nykyinen järjestely koettiin kuitenkin toimivaksi. Rekrytoinnissa puute koettiin olevan asian näkyvyydessä. Tieto edustajan tehtävistä ja edustajaksi hakeutumisesta ei sosiaalityöntekijöiden mukaan tavoittanut tarpeeksi monia.

“Tällä hetkellä järjestelmä toimii mielestäni hyvin. Ruuhkan aikana tulee välillä ongelmia, siitä kuka hoitaa mitäkin ja millä aikataululla, joten järjestelmällisempi voisi toki olla. Määrärahoja tähänkin varmasti tarvittaisiin lisää.”

*”Pakolaiskriisin aikaan lasten edustaminen sai paljon näkyvyyttä uutiskana-
vissa, jolloin myös useampi asiasta kiinnostunut osasi ottaa yhteyttä, silloinkin
kyllä oli epäselvää hakijoiden puolelta mikä olisi oikea taho yhteydenottoihin.
Erityistilanteiden ulkopuolella harvoin tulee suoria yhteydenottoja, vaan rekry-
tointia joudutaan tekemään myös suoraan meiltä käsin.”*

Edustajilta kysyttiin sosiaalityöntekijöiden haastattelusta eroavana itse edustamisesta ja siihen saatavasta ohjauksesta. Tarkoituksena oli selvittää, oliko ohjausta tarpeeksi ja oliko se laadultaan kattava ja hyödyllinen. Tässä kohtaa vastaajien mielipiteet erosivat melkoisesti. Osa koki saaneensa tarpeeksi ohjausta ja tietoa edustajan tehtävästä, osa taas olisi toivonut saavansa enemmän. Lisäksi tietynlaista tukiverkostoa kaivattiin turvapaikkaprosessin aikana. Vastauksista ei valitettavasti ilmennyt olivatko vastaajat saaneet ohjausta enemmän kuin ensimmäisen vastaanotto-keskuksen järjestämän ohjauksen.

*”Ensimmäisen edustettavan kohdalla olisin toivonut tarkempaa ohjausta ja
tukea. Kokemusta maahanmuuttoasioista ei juurikaan ollut, joten aika paljon
sai myös itse opetella. Kokemuksen myötä asia on helpottunut, tiettyä var-
muutta on tullut.”*

*”Minusta ohjaus oli hyvä ja perehdytti asiaan tarpeeksi. Kun ajattelee, mitä
omille lapsille haluaisi, niin osasi myös sen pohjalta suhtautua edustettavan
asioiden hoitamiseen.”*

Seuraavat kysymykset olivat molemmille haastatteluryhmille samat. Kysymysten avulla pyrittiin selvittämään: toteutuuko yhdenvertaisuus edustamisessa, millä tavoin mahdollisia eroja pystyttäisiin tasoittamaan, pitäisikö edustajalle määritellä kelpoisuusvaatimuksia tai edustettavien määrää rajoittaa. Vastaajien mielestä eritasoista edustamista varmasti on ja se, että edustettavien määrää rajoitettaisiin tiettyyn määrään, voitaisiin ainakin edesauttaa yhdenvertaisuutta.

*”Toki jos henkilö edustaa vain yhtä lasta, voi hän keskittää kaiken huomionsa
ja voimavaransa tähän. Jos edustaa kymmentä lasta yhtäaikaisesti, voi jäädä
helposti huomaamatta asioita joita huomaisi vain yhtä lasta edustettaessa.”*

”Varsinkin, kun kyse on ns. ensikertalaisesta edustajasta tulisi edustettavien määrä ehdottomasti rajoittaa max. viiteen. En tiedä miten tällainen rajoitus käytännössä onnistuu, mutta ei siinä enempään kyllä pysty keskittymään ellei ole jo aikaisempaa kokemusta tämän tyylistä asioista.”

Kysymys kelpoisuusvaatimuksista edustajan tehtäviin herätti hyvää pohdintaan vastaajissa. Toisaalta oltiin sitä mieltä, että kuka tahansa ei ole sopiva edustamaan lasta mutta kuitenkin ei osattu täysin määritellä millaisia kelpoisuusvaatimukset voisivat olla. Osassa vastauksia oltiin sitä mieltä, että edustajalla tulisi olla tietyn tason koulutus ja näyttöä siitä, että on toiminut lasten parissa aikaisemminkin. Yhdessä vastauksessa tuli mielenkiintoinen idea lähtötasotestistä, jonka tarkoituksena olisi selvittää onko henkilö valmis edustajaksi. Kaikkien vastaajien mielestä kuitenkin olisi hyvä, että edustajalla olisi jo aikaisempaa kokemusta lasten kanssa olemisesta ja/tai hoitamisesta, oli kyse sitten työn kautta hankitusta kokemuksesta tai omien lasten/sisarusten huolehtimisesta ja parissa vietetystä ajasta.

”Itse olen sitä mieltä, että jokin taso pitäisi olla. Se miten tämä taso tulisi määritellä en osaa sanoa. On kuitenkin outoa, että ihmiset jotka eivät ole lasten parissa työskennelleet tai eivät ole itse vanhempia, pystyisivät sanomaan mikä on lapsen parhaaksi.”

”Mielestäni turhan tarkat rajaukset kelpoisuusvaatimuksiin eivät olisi hyväksi, ja luultavasti ne karsisivat ison osan edustajia pois. Tietenkin jotenkin pitäisi pystyä määrittelemään kuka tehtävään on sopiva ja kuka ei, onhan tämäkin lapseen edun mukaista. Ehkä lähtötasotestin tapainen koe voisi karsia jyvät akanoista.”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Luettuani kaikki haastattelulla saadut vastaukset päällimmäisenä ajatuksena oli, että edustajajärjestelmä toimii niin hyvin kuin se tällä hetkellä voi toimia. Lainsäädännön asettamat reunat on vedetty hyvin laajoiksi ja ohjenuora siitä, miten asiat tulisi järjestää on olematon.

Olen vastauksista ilmenneen kanssa samaa mieltä siitä, ettei kuka vain sovi edustamaan lasta vaan jollain tapaa pitäisi pyrkiä rekrytoimaan sellaiset henkilöt, joilla on ainakin lapsista kokemusta. Vastauksissa ilmeni, että turvapaikkamenettelyn kulun ja viranomaisissa tapahtuvan asioinnin pystyy opettamaan tulevalle edustajalle mutta se, että pystyy ymmärtämään ja hahmottamaan lapsen edun toteutumisen kokonaisvaltaisesti, on ratkaiseva tekijä. Kuitenkin teorian pohjalta saatu tieto edustajan ohjauksesta osoitti, että tiettyä kaavaa edustajan työhön perehdyttämiseen ei ole. Iso vastuu turvapaikkamenettelyyn sekä maahanmuuttoasioiden perehtymiseen jätetään edustajalle itselleen. Tähän mielestäni tulisi myös jatkossa keskittää enemmän voimavaroja.

Se, että osassa vastauksissa puhuttiin edustettavan vertaamisesta omaan lapseen ja tällä tavoin edustajan tehtävän hoitamiseen, ei mielestäni ole sopivin tapa hoitaa tehtävää. Varmasti edustettavien lasten sen hetkinen tilanne tai lähitulevaisuuden näkymät eivät vastaa sitä, mitä omille lapsillemme toivoisimme, joten tuntuu, että tällainen ajattelutapa ja vertaaminen haittaavat edustajan objektiivisuutta asiassa. Tämä tuskin kuitenkaan on vältettävissä, vaan yleensä pyritään hakemaan jonkinlainen perspektiivi asioille.

Tällä hetkellä laki määrittelee, että jokaisella tämän hetkiset kelpoisuusvaatimukset täyttävällä henkilöllä on mahdollisuus toimia edustajana, minkä vuoksi edustajien tietotaidossa ja toiminnassa on eroavaisuuksia. Näitä eroja tulisi pystyä jollain tapaa tasoittamaan, jotta jokaiselle edustettavalle pystytään takaamaan yhdenvertainen edustamisen taso. Yhdessä vastauksessa esiintuotu ilmaisu lähtötasotestistä on mielestäni hyvä ja kehitettävissä oleva idea. Ideaa voisi myös jalostaa siihen, minkä verran uusi edustaja tarvitsee ohjausta ja informaatiota tehtävän hoitamiseen. Tällaisella lähtötasotestillä voitaisiin selvittää sekä henkilön sopivuus edustajaksi että henkilön sen hetkiset valmiudet tehtävien hoitamiseen, ja tätä kautta luoda mahdollisimman yhtenäistä edustajajärjestöä.

8 OMA POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia alaikäisen ilman huoltajaa Suomeen saapuneen turvapaikanhakijan edustamista, sen toteutumista ja toteutusta, sekä sitä miten edustajajärjestelmää voitaisiin parantaa. Lisäksi oli tarkoitus avata lukijalle turvapaikkamenettelyä. Tutkimus suoritettiin laadullisena tutkimuksena lähettämällä sähköpostihaastattelu Oulun seudun alueella asian parissa työskenteleville vastaanottokeskusten työntekijöille sekä itse edustajille.

Opinnäytetyön aihe valikoitui oman mielenkiinnon pohjalta ja opin prosessin aikana todella paljon lisää aiheesta. Aiheesta löytyi toisaalta valtavasti tietoa, mutta toisaalta tieto oli hyvin repaleista, monista eri lähteistä koottua ja lisäksi ajalta ennen pakolaiskriisin puhkeamista. Myöskään edustajajärjestöstä ei oikeastaan löytynyt kunnolla tietoa ja tietopohjan kirjoittamiseen menikin huomattavasti enemmän aikaa kuin olin alun perin suunnitellut.

Opinnäytetyö prosessi itsessään oli minulle haastava sekä aikataulullisesti että oman motivaation ylläpitämisen osalta. Vaikka aikataulu olikin laadittu mielestä realistiseksi, ylittyi se reilusti. Tietopohjan kokoaminen oli haastavin ja aikaa vievin osuus. Lisäksi haastatteluiden sopiminen osoittautui yllättävän haasteelliseksi, eikä tämän kaltainen tutkimus kaikissa herättänyt positiivisia ajatuksia.

Olin alun perin ajatellut toteuttaa haastattelun koko Suomen alueella rajaamatta sitä mihinkään tiettyyn maantieteelliseen alueeseen. Ongelmaksi osoittautui yhdyshenkilöiden kokonaan puuttaminen tai heidän tavoittaminen. Henkilökohtaisesti tuli myös sellainen tunne, etteivät kaikki vastaanottokeskukset/ryhmäkodit halunneet osallistua haastatteluun lainkaan. Mediassa edustajien ja vastaanottokeskusten toiminta on saanut osakseen lähinnä negatiivista tai vähintäänkin kyseenalaista uutisointia, joka mielestäni saattoi vaikuttaa kielteisiin vastauksiin.

Tietyllä tapaa olen tyytyväinen tutkimukseeni mutta voisi sitä myös monella tapaa parantaa. Haastattelulla saadut vastaukset mielestäni vastasivat ainakin osittain tutkimuskysymyksiin, mutta kysymyksiä olisi ehkä voinut muotoilla paremmin ja ehkä myös tarkentavia kysymyksiä olisi voinut käyttää enemmän. Jälkikäteen ajateltuna, mikäli aikataulu ja resurssit vain olisivat mahdollistaneet, olisi haastattelu kannattanut tehdä kasvotusten tai ainakin puhelimitse. Näin ollen kysymyksiä olisi voinut tarkentaa heti ja haastattelu olisi kokonaisuudessaan ollut kattavampi.

LÄHTEET

Björklund K. 2015. Yksintulleet alaikäiset pakolaislapset – huolehditaanko heistä, kuten pitäisi? Etnisten suhteiden ja kansainvälisen muuttoliikkeen tutkimuksen seura. Hakupäivä 2.6.2016 <http://etmu.fi/yksintulleet-alaikaiset-pakolaiset-huolehditaanko-heista-kuten-pitaisi/>

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. HE 266/2010 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta. HE 240/2009 vp.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes P & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osittain uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Korkein hallinto-oikeus, 2017. Hakupäivä 27.5.2017. <http://kho.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2016/10/turvapaikkavalitustenmaaralaheskaksinkertaistunutkorkeimmassahallinto-oikeudessa-kasvuunvarauduttu.html>

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 17.6.2011/746

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 14.6.2002/504

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Lepola, O. 2012. Ei omainen eikä viranomainen. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Maahanmuuttovirasto, 2016a. Turvapaikka- ja pakolaistilastot. Hakupäivä 9.9.2016 http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka-_ja_pakolaistilastot

Maahanmuuttovirasto, 2014. Ilman huoltajaa turvapaikkaa hakevan lapsen edustaminen. Hakupäivä http://www.migri.fi/download/57637_Ilman_huoltajaa_turvapaikkaa_hakevan_lapsen_edustaminen.pdf?fd2bbedd2815d488

Maahanmuuttovirasto, 2011. Yksintulleet – näkökulmia ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten asemasta Suomessa, http://www.emn.fi/files/44/Artikkeli_yksintulleet_24062009_FINAL.pdf Hakupäivä 9.9.2016

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2011. Lapsen oikeuksien yleissopimus. Hakupäivä 12.7.2011, http://www.mll.fi/mll/lasten_oikeudet/.

Parsons, A. 2010. Selvitys lapsen edun toteutumisesta turvapaikanhakija- ja pakolaislapsia koskevissa päätöksissä. Hakupäivä 25.2.2017, https://www.syrjinta.fi/documents/10181/10850/31685_vv_lapsen_etu_2010_paino_verkkoversio.pdf/0b0a7142-4109-4dfb-b4ad-14de6b5564f5

Pakolaisneuvonta ry., 2010. Edustajana turvapaikkamenettelyssä opas alaikäisen turvapaikanhakijan edustajalle. Helsinki. http://www.pakolaisneuvonta.fi/files/PAN_edustaja-opas_2010_verkko.pdf. Hakupäivä 22.8.2016.

Rikosrekisterilaki 770/1993

Räty, T. 2010. Lastensuojelulaki – käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301

Yleisradio, 2016. Pakolaiskriisi. <https://yle.fi/uutiset/18-110760> , hakupäivä 4.7.2016

LIITTEET

LIITE 1.

YKSINTULLEEN ALAIKÄISEN TURVAPAIKANHAKIJAN EDUSTAMINEN- HAASTATTELU- POHJA (sosiaalityöntekijä – vastaanottokeskus/ryhmäkoti)

TIEDOT HAASTATELTAVASTA:

1. Nimi, sukupuoli, ikä
2. Koulutus
3. Organisaatio ja asema?
4. Kauanko olet työskennellyt asemassasi?
5. Saako henkilötietoja ilmoittaa opinnäytetyöraportissa?

EDUSTAJAT JA EDUSTAJAJÄRJESTÖ:

1. Miten edustajajärjestelmä on mielestäsi toiminut ja sopeutunut pakolaiskriisin tuomiin muutoksiin?
2. Miten järjestelmää voitaisiin kehittää?
3. Millä tavoin rekrytointia voitaisiin parantaa?
4. Toteutuuko mielestäsi lasten etu yhdenvertaisesti? (saako osa lapsista ns. parempaa edustamista?)
5. Miten eroja voitaisiin tasoittaa?
6. Tulisiko edustajien saada enemmän ohjausta työhön?
7. Tulisiko edustajille asettaa kelpoisuusvaatimus? Jos kyllä, millaisia?
8. Tulisiko edustettavien määrää rajoittaa turvapaikkaprosessissa?

LIITE 2.

YKSINTULLEEN ALAIKÄISEN TURVAPAIKANHAKIJAN EDUSTAMINEN- HAASTATTELU- POHJA (EDUSTAJAT)

TIEDOT HAASTATELTAVASTA:

6. Nimi, sukupuoli, ikä
7. Koulutus
8. Kauanko olet työskennellyt edustajana?
9. Saako henkilötietoja ilmoittaa opinnäytetyöraportissa?

EDUSTAJAN TYÖ JA EDUSTAJAJÄRJESTÖ:

1. Miten päädyit edustajaksi?
2. Millaista ohjausta olet saanut edustajan työhön?
3. Olisiko ohjauksessa parannettavaa?
4. Tulisiko edustajan työhön saada enemmän ohjausta?
5. Tulisiko mielestäsi edustajan työhön olla kelpoisuusvaatimuksia? Jos kyllä, millaisia?
6. Tulisiko edustettavien lasten määrää rajoittaa turvapaikkaprosessin aikana?
7. Millä keinoilla mielestäsi voidaan turvata lapsen edun toteutuminen yhdenvertaisesti?